До питання про правосвідомість працівників органів внутрішніх справ

Поліщук П.В., ад'юнкт кафедри філософії права та юридичної логіки НАВС
Науковий керівник: доктор філософських наук, професор *Бандура О.О.*

У контексті демократизації суспільства, побудови правової держави важливою умовою постає професіоналізм правлячої еліти, суб'єктів усіх гілок влади, в тому числі працівників ОВС. Однією з ознак їх професіоналізму постає високий рівень професійно-правової культури, професійної етики, професійної правосвідомості, творче відношення до справи тощо.

Розуміння сутності й змісту професійної правосвідомості працівників ОВС має особливу актуальність. Адже здійснюючи правоохоронну діяльність, вони досить часто зіштовхуються з проблемами недосконалості правового регулювання суспільних відносин. У зв'язку з цим, їх професійна діяльність в сучасних умовах вимагає високого рівня професійної правосвідомості та правової культури.

Специфіка професійної правосвідомості працівників ОВС залежить від впливу системи різних соціальних чинників. Такий вплив, з одного боку, може бути прямим, тобто в процесі оперативно-службової діяльності здійснюється вплив на правосвідомість тих чи інших чинників, що зумовлюють відповідні зміни у відношенні «людина – правова дійсність», а з іншого - може бути опосередкованим, стосуватися лише оцінок, суджень, ідей, уявлень, які формуються в суспільстві відносно діяльності ОВС.

Відомо, що правосвідомість формується в процесі життєдіяльності людини, і у свою чергу, сама здійснює вплив на цю діяльність, регулюючи її поведінку [1]. Тобто конкретний вид практичної діяльності визначає особливості правосвідомості суб'єкта цієї діяльності. Специфіка професійної правосвідомості співробітників ОВС детермінована не лише специфічною професійною діяльністю, але й змінами в суспільстві. Як зазначає М. Цимбалюк, правосвідомість, як форма суспільної свідомості, визначається суспільним буттям [2].

Між професійною правосвідомістю працівників ОВС та їх професійною діяльністю існує взаємний зв'язок, діалектичність якого полягає в тому, що, з одного боку, професійна діяльність ОВС є об'єктом відображення у професійній правосвідомості їх співробітників, а з іншого – постає простором об'єктивації змісту правосвідомості цих співробітників, в чому і проявляється її творчий і динамічний характер.

Професійна діяльність працівників ОВС визначає особливості їх правосвідомості. Але ці особливості детермінуються не лише специфікою професійної діяльності, але й змінами, що відбулися або ж відбуваються в суспільстві.

У професійній правосвідомості працівників ОВС виділено такі складові: загально-соціальну (зовнішню) й спеціальну (внутрішню). Формування першої починається в суб'єкта до служби в органах, тоді як друга – це результат виховної роботи та професійної діяльності. Не дивлячись на те, що саме спеціальна (професійна) складова визначає особливості професійної правосвідомості, основою її є, все ж таки, загально-соціальна складова. Іншими словами, високий рівень правосвідомості може бути досягнутий лише при наявності в індивіда стійкої бази із загально-соціальних (в першу чергу правових) установок і ціннісних орієнтацій.

Загально-соціальні компоненти професійної правосвідомості формуються в процесі соціалізації майбутнього правоохоронця як особистості й представлені ідеями, цінностями, установками, що належать кожному члену суспільства.

До особливих (спеціальних) компонентів професійної правосвідомості належать правові погляди, уявлення, переконання, установки, ціннісні орієнтації, котрі формуються в процесі професійної підготовки і практичної діяльності. Цей структурно-функціональний рівень відрізняє професійну правосвідомість від буденної, масової свідомості та в науковій літературі досить часто визначається як професійна правосвідомість загалом.

Отже, професійна правосвідомість працівників ОВС у змістовному плані з одного боку містить структурні елементи, властиві правосвідомості усіх громадян (правова психологія, правова ідеологія, правова поведінка), а також функціонує в єдності та взаємодії з політичною, економічною, естетичною та іншими формами суспільної свідомості. А з іншого – професійна правосвідомість працівників ОВС має свої особливості, що зумовлені специфікою тих завдань та обов'язків, які вони виконують. Тому доречним є визначення професійної правосвідомості як сукупності уявлень, цінностей, переконань, юридичних і духовно-моральних установок, які формуються внаслідок спеціальної теоретичної підготовки і практичної діяльності та характеризується єдністю соціальних завдань, форм і методів професійної діяльності.

Особливості функціонування професійної правосвідомості працівників ОВС простежуються у правоохоронній діяльності. Пізнавальна, регулятивна, творча функції професійної правосвідомості працівників ОВС проявляються у встановленні юридичної основи справи, конструюванні правового рішення, моделюванні кінцевого правового відношення, що виникає на основі такого рішення.

Таким чином, розглядаючи питання впливу правосвідомості працівників ОВС на їх професійну діяльність, необхідно враховувати те, що така правосвідомість є поліфункціональним явищем і здійснює в даній сфері пізнавальну, регулятивну, творчу та інші функції. Результативність професійної діяльності безпосередньо залежить від реалізації всіх функцій правосвідомості.

Список використаних джерел:

1. Лукашева Е.А. Социалистическое правосознание и законность. – М.: «Юридическая литература», 1973. – с. 249

2. Цимбалюк М.М. Онтологія правосвідомості: теорія та реальність: Монографія. – К.: Атіка, 2008. – 288с.

Щодо вдосконалення редакції частини 1 статті 280 КПК України

Расчотнов Є.В., ад'юнкт кафедри кримінального процесу НАВС

Однією з умов зупинення досудового розслідування згідно з частиною 1 статті 280 КПК України є повідомлення особі про підозру відповідно до статей 276-279 зазначеного Кодексу. Однак наразі невирішеним є питання щодо можливості прийняти процесуальне рішення про зупинення розслідування як у зв'язку з хворобою (пункт 1 частини 1 статті 280), так і у випадках, коли особа переховується та її місцезнаходження невідоме (пункт 2 частини 1 статті 280 КПК), якщо реально неможливо повідомити особі про підозру з об'єктивних причин (зокрема, важкого хворобливого стану особи або її зникнення).